

SÕNA KUTSUB JA ÄRATAB. Mihkel Liikase 91. sünniaastapäeval.

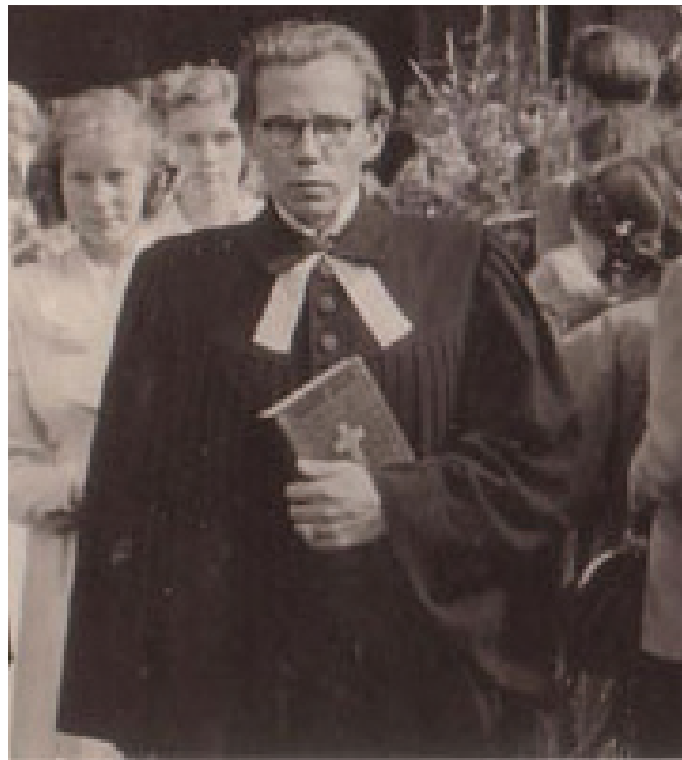
Küllil Keel

Käesoleva aasta oktoobrikuu esimesel päeval möödus 91 aastat endise Kaarli koguduse abiõpetaja Mihkel Liikase sünnist.

Mihkel Liikane sündis Gustav ja Miili Liikase ainukesena lapsena 1. oktoobril 1914. aastal Tallinnas. Oma kooliteed alustas ta 1924 Tallinna linna VIII algkoolis, mille lõpetamisel 1930. aastal jätkas õpinguid Tallinna Linna Gustav Adolfi Gümnaasiumis. Peale gümnaasiumi lõpetamist teenis ta 1935-36 sundaega kaitseväes, millest suurema osa ajast õppis Tallinnas Kaitseväe Keskhaigna juures san-velskrite kursusel, mille lõpetaski sõjaväe velskrina. 1936. aastal immatrikuleeriti M. Liikane Tartu Ülikooli teoloogia teaduskonna üliõpilaseks. M. Liikane on kirjutanud oma Curriculum Vitae: Teoloogia õpinguteni viisid juba algkoolis alanud ja gümnaasiumi ajal süvenenud keelelised-kirjanduslikud ja ajaloolised huvid, dilettantlik keele ja kirjanduse uurimine, ka eesti vanema kirjanduse ja keele uurimine, kuna meie keeleline ja kirjanduslik arenemistee juurdub ju piibli- ja kirikukirjanduses. Niisiis sattusin eriti selle kaudu piibli mõjusfääri, kuid sõna kutsub ja äratab, kuigi ma polnud usulisel pinnal võõras. Elamusega kaasnevad ka huvid, tung sügavamale kaevata, rohkem kätte saada ja tundma õppida huviobjekti. Puhtusulisele süvenemisele ülikooli ajal aitasid kaasa Kristliku Üliõpilasühingu piiblitunnid ja ettekanded, suvepäevad, kokkupuuted tegelike tööjõududega usulisel alal.

Juba õpingute ajal alates 1938. aastast hakkas M. Liikane õppetöö vaheaegadel avalikult tegutsema kiriklikul-usulisel alal - peamiselt Tallinnas palvemajades ja praostkonna evangelisatsiooni punktides, Linnamisjonis ning Tallinna Peeteli, Kopli ja Randvere kirikutes.

Lembit Tedder ja Mihkel Liikane 30.08.1953. aasta leeripäeval Õpingud Tartu Ülikoolis katkesid 1940. aastal seoses Usuteaduskonna likvideerimisega. Järgnes aasta õpinguid Tallinna Tehnikaülikoolis majandusteaduskonnas. Ka seal jäid õpingud pooleli, 1941. aasta sõjapäevil mobiliseeriti M. Liikane Nõukogude Liidu tagalasse, kus viibis kuni 1944. aastani. Alguses töötas ta Arhangelski oblastis metsatöödel. 1942 kevad-sügisel teenis Punaarmee 921. polgus, alustas roodu juurde kuulavas automaatrelvade roodus, jätkas polgumajandusstaabis ja oli lõpuks III pataljonis. Vabanedes Punaarmeest tervislikel põhjustel nõrkade silmade pärast, siirdus ta edasi Siberisse Omski oblastisse. Seal töötas ta Krutinski rajoonis Rizkovo võitehase juures ja kolhoosis "Novoja zizn" ning Azoovi rajoonis kolhoosis "Säde" kuni 1944. aasta

novembrikuu keskpaigani. Sama aasta detsembrikuus jõudis ta tagasi kodulinna Tallinnasse.

Ka Siberis olles tegeles M. Liikane Jumala sõna kuulutamise ja tegutsedes 1943-44. aastal Siberi eestlaste keskel jutlustajana.

Eestisse naasnuna asus M. Liikane riigitööle. 1945-47 juunini töötas ta kondiitribabrikus "Kalev" alguses plaaniosakonna statistikuna, hiljem sama osakonna juhatajana. Samal ajal õppis planeerimiskursustel Toiduainetööstusministeeriumi süsteemis. Teenistusest lahkus omal soovil sõjapäevil alanud nägemisnõrkuse süvenemise tõttu.

Sõjajärgseil aastal tegutses M. Liikane põhitöö kõrvalt Tallinna kogudustes, asendades vajadusel Peeteli, Pühavaimu ja Toomkoguduse õpetajaid. 1947. aasta jaanuarist 1948. aasta maikuuni teenis määratuna Tallinna praosti juurde prooviaastale Tallinna Oleviste koguduses jutlustajana. Ülikoolis sooritamata jäänud eksamite arvel õiendas samal ajal teatud teoloogilisi distsipliine Konsistooriumi juures. Peale Tallinna koguduste teenis ka ühe- või mitmekordselt Jõhvis, Iisakus, Illukal, Mäetagusel, Rakvere Pauluses, Lihulas, Kirblas, Harju-Jaanis, Jüris ja Raplas.

Usuasjade volinik pidas M. Liikase viibimist II Maailmasõja ajal Nõukogude tagalas põhjuseks, miks talle ei võimaldatud Oleviste koguduses edasitöötamist. Seetõttu otsustati Konsistooriumi 21. aprillil 1948 koosolekul M. Liikane ordineerida 09. mail 1948 ja määrata Hiiumaale Kärdlasse õpetaja ko-

husetäitjaks. Konsistoorium teavitab otsusest M. Liikast ning asub taotlema ENSV Siseministeeriumi Miilita Peavalitsusest sissesõidu luba Hiiumaale Kärdla linna elama asumiseks. 28. aprillil saadab M. Liikane Konsistooriumile kirja, milles teatab oma loobumisest Kärdla kohast tervislikel ja perekondlikel põhjustel, olles küll valmis seal aegajalt jutlustamas käima. Oma vastuse lõpetuseks kirjutab ta: Ma ei saa midagi parata – Teie mõttest saan ma küll aru, kuid enda vastu ma ei saa ka talitada. Lõppeks on kogu seda asja aetud ja viidud niikaugele ilma, et mulle sellest oleks varemalt midagi teatatud, nimelt kui asja algatati ja selles seisnebki viga. Paraku tõlgendati M. Liikase kirja Konsistooriumis kui loobumist kirikutööst üldse ja 13. mail sai ta järgneva vastuse: EELK Konsistooriumi otsusega olete EELK Oleviste kogudusest vabastatud ja määratud Kärdlasse, Teie aga pakutud kohta vastu ei võtnud, millega olete loobunud kiriku teenistusest, seepärast pole Teil kui eraisikul talaarikandmise õigust. Ordinatsioon jäi ära ja 13. mail tagastas M. Liikane Konsistooriumile usukultusasjade voliniku poolt talle antud registreerimistunnistuse. 09. juuni kirjas Konsistooriumile viitab M. Liikane ebatäpsustele Konsistooriumi otsuses: ma pole loobunud või öieti teatanud “loobumisest” kirikuteenistusest üldse, kuna ma pole palunud vabastust. 13. mail saatsin tagasi Konsistooriumile oma usukultusasjade voliniku poolt antud registreerimistunnistuse. Nii on mind tegelikult eemale jäetud kirikuteenistusest. M. Liikane jätkab: Kuna Oleviste koguduse (seega ka kiriku) teenistusest vabastas mind üldkirik, siis on loomulik ja õige järeldus, et kui kirik lõpetab vahekorrad minuga ja deklareerib, et minu kohustused kiriku vastu on katkenud, siis kirik minu vastu ka omad kohustused korraldaks. Kui möödunud aasta keskel pidin valima kirikuteenistuse või oma tolleaegse teenistuskoha vahel, kus muide minu kuupalk endises kohas edasi teenides oleks ca 2000.- rbl kuus, siis tegin valiku kiriku kasuks ja teenisin edasi Oleviste koguduses, kus minu kindel kuupalk oli rbl. 600.-, mida aga kätte sain väga juhuslikult ja osa saamata praegu (välja maksmata oli viie kuu palk). See peaks panema pisut järele mõtlema, et ma mitte mingi kasu pärast kirikuteenistusse ei jäänud. Ma pole nurisenud, sest ka väike kogudus tahab elada ja peab leiduma ikkagi keegi, kes ka seda väikest kogudust teeniks, kui ta peab edasi elama ja võitlema. Miks ei võinud see “keegi” olla mina. ... Ja ei maksa vist mainida – “loobunud” ma poleks kõigi raskuste kiuste...

Leeripuha 11.07.1954 1948-49 töötas M. Liikane ENSV Kaubandusministeeriumis Hulgibaasis plaanisakonna juhatajana olles baasi likvideerimise perioodil ka administratiiv-majandusosakonna juhatajaks. Peale

baasi likvideerimist töötas 1949. aasta lõpust kuni 1952. aasta lõpuni artellis “Utiiltoode” tsehhomeistrina, hiljem artelli reorganiseerimisel artelli tehnilise juhatajana. 1953. aastal töötas Meretranspordi Eesti Kaubanduskontori Tööstuskombinaadis plaanija-normeerijana. Samal aastal palus end kirikutööle tagasi võtta, mil ta määratigi prooviaastale Kaarli kogudusse.

Peale Paul Saare arreteerimist 24. veebruaril 1953 oli Kaarli koguduse I pihtkond jäänud ilma õpetajata. Juba sama aasta 27. veebruari juhatus koosolekul otsustas koguduse juhatus pöörduda Konsistooriumi poole palvega määrata I pihtkonna kohusetäitjaks uus õpetaja. Olukorda tõi esialgu leevendust Mihkel Liikase määramine prooviaastale Lembit Tedderi juurde alates 22. juunist 1953. Tööle vormistati ta õpetaja kandidaadi ametkohale.

28. oktoobril 1953 käis juhatus esindus (esimees Julius Veere, aseesimees Johannes Berner ja õpetaja L. Tedder) I pihtkonna õpetaja küsimuses peapiiskopi Jaan Kiivit seniori jutul. Peapiiskop vastas, et küsimust saab lahendada alles 1954. aastal. Asja arutati juhatuses uuesti 19. veebruaril 1954. Protokollist võime lugeda, et peapiiskop ei olnud andnud lootust leida kogudusse tööle staažiga õpetajat. Sellest lähtuvalt otsustas juhatus pidada soovitavaks esimesel võimalusel täita I pihtkonna õpetaja ametikoht staažiga õpetajaga. Kuni I pihtkonna õpetaja ametikoha täitmiseni ... pöörata peapiiskopi poole palvega määrata abiõpetaja ametikohale õpetaja kandidaat Mihkel Liikane.

1954. aastal sooritas M. Liikane Usuteaduse Kõrgemas Katsekomisjonis Ülikoolis sooritamata jäänud ainete eksameid ning ka Konsistooriumi juures õpetajaks ordineerimise katsed. Prooviaasta lõppedes ordineeriti M. Liikane 25. märtsil 1954 õpetaja ametisse Tallinna Piiskoplikus Toomkirikus ning määrati Kaarli koguduse abiõpetaja kohale 1. aprillist 1954.

Seoses koguduse II pihtkonna õpetaja L. Tedderi ootamatu surmaga 15. mail 1954 oli 26. mai juhatus koosolekul taas arutlusel nüüd juba mõlema pihtkonna õpetaja küsimus. Peapiiskopile oli edasi antud palve mõlemasse pihtkonda leida staažiga õpetajad. Koguduse juhatus oli ka soovi avaldanud oma kandidaatide osas: Pärnu praost assessor Albert Roosvalt, Tartu praost assessor Edgar Hark, Viljandi praost assessor Alfred Tooming, Viru praost Jaan Varik, Ida-Harju praosti kt Evald Saag, ning oli palunud kogudusele uute õpetajate kinnitamisel arvestada õpetajate omavahelist sobivust. Samal koosolekul võeti teadmiseks, et koguduse abiõpetaja kohale on määratud alates 1. aprillist M. Liikane.

II pihtkonna õpetaja küsimus lahenes Edgar Hargi ametisemääramisega 20. augustist 1954, ühtlasi jäid

talle täita I pihtkonna õpetaja kohused. Abiõpetaja M. Liikane jäi E. Hargi abiks.

26. oktoobri koosolekul otsustas juhatus veelkord pöörduda peapiiskopi poole, seekord palvega määrata I pihtkonna õpetaja kohale Tallinna Peeteli koguduse õpetaja Kaide Rätsep. Ning samal ajal vabastada M. Liikane koguduse teenistusest. Peale pea kaht aastat lahenes I pihtkonna õpetaja küsimus, alates 10.11.1954 hakkas kogudust teenima K. Rätsep. Praost E. Hark lootis, et nende vaheline koostöö kujuneb hääks, see aitaks koguduse elu rahus ja üksmeeles edasi viia. Samast päevast vabastati M. Liikane Kaarli kogudusest ja määrati Tallinna Peeteli koguduse õpetajaks.

Peeteli koguduses teenis M. Liikane kuni selle sulgemiseni. Hruštšovi aegne ateistlik surve oli jätnud oma jälje, 1962. aastal sagesid huligaansused kiriku vastu - loobiti sisse aknaid, määriti fassaadi. Lõpuks nõudsid võimud osade kirikute sulgemist. Konsistoorium oli sunnitud survele järele andma ning elujõuline Peeteli kogudus likvideeriti 15. augustist 1962. Protests nõukogude võimu tegevuse vastu keeldusid koguduse juhatuse esimees ja õpetaja M. Liikane kiriku üleandmise-vastuvõtmise aktile alla kirjutamast. Sellega lõppes M. Liikase töö selles koguduses.

ENSV Ministrite Nõukogu ja Tallinna Linna TSN TK otsusega ühendati Peeteli kogudus Tallinna Toomkogudusega ning Peeteli kirik anti üle "Eesti Telefilmile", kes kasutas ruumi helistuudio ja võttepaiviljonina. Selleks oli aga eelnevalt tarvis lõhkuda tornikiiver, kinni müürida aknad ning eraldada vaheseinaga koorirõdu.

1. detsembrist 1966 määrati M. Liikane kahe koguduse, Randvere ja Jõelähtme, hooldajaõpetajaks. Järgneva aasta jaanipäeval toimus Jõelähtme kirikus Mihkel Liikase ja Lilian Roolaidi tagasihoidlik laulatus. Nende abielu laulatas Nõmme Rahu koguduse õpetaja Georg Voldemar Klaus, koguduse organist sai aga alles vahetult enne talitust teada, kelle laulatusel ta mängima pidi. 1968. aastal sündis perre poeg Lauri, kes töötab praegu IT spetsialistina. Lauril on poeg Rasmus. Lilian Liikane oli Kaarli koguduse organistik aastatel 1976-90.

Randvere kogudust teenis M. Liikane kuni 1968. aasta 15. novembrini, mil ta palus oma koormust tervislikel põhjustel vähendada, Jõelähtme kogudust aga oma surmani 1972. aastal.

Mihkel Liikane suri Tartus pärast rasket haigust (maovähki) 1. advendil, 03. detsembril 1972 ning maeti sama kuu 9. päeval Rahumäe kalmistule.